

KIS-658 – Hanc'herieg an arvestoù IX – Gl. *tambour denté*, engrenage

(GE – 31 12 99)

Un elfenn diazez en Treloc'herezh eo an **dentrod** (Gl. *roue dentée*, Sz. *sprocket wheel, gear wheel*), anezhi ur pezh kelc'hiek didroc'het e dro e stumm ur steudad drein unrezh ha keidesaouet, dezhi da ahel c'hwelañ ur **paler** (Gl. *arbre*, Sz. *shaft*), he c'hefridi bezañ kenvellet he dent gant dent un dentrod all war-benn treuzkas loc'h he faler da baler houmañ.

VALL. a ginnig *rod dantek, rod dentek*. E GSTL. ¶ 367, war glask d'ar grenned, e 'm eus graet gant *dentrod b.-où*. A du 'rall, e-kichen Br. *ahel* evel termen hollek, e kavan diziouerus kaout an termen kalvezel Br. *paler g.-ioù* – en arver endeo er Gorfadurezh hag, en e stumm kembraek *paladr*, e domanioù niverus (sl. GPC 2671).

Ur pezh treloc'hel all, heñvel ouzh an dentrod, a dalvez da erbunañ ar film etre *traolegoù* (Gl. *magasins*, Sz. *magazines*) ar c'hamera hag etre benioù ar banner : an **ankroller** (Gl. *tambour denté*, Sz. *sprocket wheel, sprocket*), anezhañ ur granenn marc'het ivez war ur paler, outi un pe ziv steudad dent o kaout krap war ar film dre sankañ en treorc'hadoù (Gl. *perforations*, Sz. *sprocket holes, perforations, perfs*) anezhañ.

Kinnig a ran reiñ arver amañ d' ar gedrann **ank-* bezant e Kb. *angad* "grasp", *angell* "talon", *crafanc* "claw, talon, clutch", e Br. *angell*, *ankdant* "dant lagad" (GEGO. p. 53), *gorank* "tanjenn an huegoù" (GEVE.ms.).

Diwar vont, e venegan un diskoulm all a 'm boa degemeret e GSTL. ¶ 3751 : “kefloc'het e vez al lietenn gant ur **rod krapoù**” (Gl. *roue à picots*, Sz. *sprocket wheel, sprocket*).

D' ar re a soñj e tegasomp re a zanvez diskoulmoù e respontin ur wech c'hoazh ez eo ken bras an ezhommoù el lavar arnevez, e domani ar c'halvezerezh pergen, ma vez berrbad dalc'hmat pep heñvelsteriezh ha ma c'hoarvez hogos raktal tonkadoù forc'hus gant an termenou mar baot vent kinniget da gentañ evel kenster. Oc'h aozañ an notenn-mañ e soñjan e frazenn YBAN : “Pelec'h emañ an arbennigour war an

Treloc'herezh a adkembro labour VALLEE : *Essai de Technologie bretonne* ¹? ” ² An arbennigourion hetet n'omp ket peurliesañ, met digeriñ an hent dezho a rankomp hep gortoz muioc'h, en Treloc'herezh evel en diskiblezhioù all.

E se, hep sevel ur studienn vicherel war an dentrodoù, an dent krapoù hag all, n' on ket evit tremen hebiou d'an emell pourchas an niver izek a dermenoù kalvezel hon eus ezhomm en hon labour yezhouriañ – pezh a reas YBAN end-eeun ivez o sevel KIS-537.

E se, on bet degaset da vont tre e rann an Treloc'herezh a bled gant Gl. *engrenage*, Sz. *gear, gearing, gear wheel*. Evel a ouzomp e kinnig VALL. : *strollad rodou-dentet, rodeg* ha DFBH. : *kendentadur* (an termen-mañ kinniget gant VALLEE, war un dro gant *endentadur*, evel kevatal da Gl. *engrenure*). Pennañ displek ar c'hinnigadennoù-se oa an arvar edomp lakaet ganto da gouezhañ e “trap ar c'hlañvdiour” : « *Dent* ar strollad rodoù *dentet*-mañ ne *gendentont* ket mat », h.a. Anat oa e tleemp ebarzhiñ ur stirann all da nebeutañ war-benn hepkoriñ arreadur ar gedrann *-dent-*. Soñjet 'm eus e Br. *kovl-*.

E hBr. *couled* "embrassade" (DGVB 120-121), e Kb. *cofl, coel, còl* "lap, bosom, embrace, that which is embraced" (GPC 537) emañ keal ar c'henstok kloz etre daou gorf. Dedalvout *kovl-* d'an Treloc'herezh zo mont hervez ur pleg boutin d'an holl yezhoù, anezhañ leterc'hañ an ergorennoù alvezel diwar gelc'h ar vuhez hag ar beved. Evel ma lavarar “*penn* ar bed”, “*biz* un eurier”, hon eus bet tro da luniañ Br. *afell* hag eus ar stirann *kovl-* he unan hon eus tennet c'hoazh an termen mezegel *kengovliñ* (Gl.Sz. *coaptation*) "kensteikiñ daou pe lies korf hevelep ma junt klek o stummoù, degas da skouer tammoù un askorn torret en o lec'h reizh en-dro" (sl. KIS-368, La-09, pp. 197, 210). Ned eo enta dizoare e mod ebet dispakañ e-kichen ar steudad deveradoù o tennañ d'an darempredoù nesaek ha keventrek (hBr. *couled* "caresse, flatterie" [DGVB id.], Br. *kovlus* "convivial" [GSTL. ¶ 947], Kb. *coflaid* "darling", *cofleidio* "to embrace, to hug", *còl yng nghòl* "bosom to bosom, in an embrace, clasped together" [GPC id.]), ur steudad a-zivout ar c'henstok etre pezhioù treloc'hel.

¹ François VALLEE, *Essai de Technologie bretonne : Électricité et applications, magnétisme ; Lanterne à projections et cinéma ; Machine à écrire ; Bicyclette ; Technologie grammaticale ; Photographie et applications ; Géographie ; Machine à vapeur, locomotive, turbines ; Phonographe ; Le Livre et le Journal, impression et illustration* (publiés dans *Buhez Vreiz*, première année [1919] et années 1922, 1923, 1924). *Technologie de l'automobile, du moteur à pétrole et de l'aéroplane ; Vocabulaire philosophique* (manet diembann). An danvez Geriadur ar Brederouriezh a voe sammet gant Maodez GLANNDOUR a labouras d'e glokaat e rezh ur *Geriaoueg a Brederouriezh* (chomet e darn ha diembann ivez).

² Sl. KIS-537 – Gl. **galet** er c'halvezerezh treloc'hel, La-11, pp. 199-201.

Krogomp d' ober tro kealioù pennañ ar sterva dre geinañ ouzh an termenou gallek.

ENGRENER, diwanet e-tro 1660, deverad hiron diwar Gl. *grain* ha *cran*, "lakaat dent ur rod da vont klenk etre dent ur roll all e doare ma keflloc'h an eil gant eben". Hep disteurel an termenou luniet gant VALLEE, **kendentañ**, **endentañ**, e c'haller kinnig **kovliñ**.

ENGRENEMENT, al lakaat dentrodoù da govliñ, Br. **kovliñ**, **kovlidigezh** ; ar stad m'emañ dentrodoù kovlet, Br. **kovliñ**, **kovladur**, **bezañ a-govl**.

Er Vezekniezh e reer Gl. *fracture engrenée*, *fracture avec impaction*, *engrènement*, Sz. *impacted fracture*, *dentate fracture*, *impaction*, *rabbetting*, Al. *eingekilter Bruch*, *Einkeilung* eus un torr askorn m'emañ an tammoù sanket an eil en egile ; Br. *torr daremprat*, *torr darsikat*, *daremprañ*, *darsikañ* (GEVE.ms.).

ENGRENAGE, trevnad dentrodoù kovlet o c'hwelañ e doare ma vez treuzkaset al loc'h eus paler unan da baler unan all, Br. **kovlad g.-où** ; ar c'heal hollek, goubarel, eleze "an treuzkas eus al loc'h diwar-bouez kovladoù" a c'hallor dec'heriañ dre Br. **kovl b.-où**.

E saozneg ez eo *gear* termen kreiz ar sterva. An termen, dezhañ kemeradurioù o tennañ da lies domani : "gitach", "harnez", "aveadur", "gwikefre", h.a., a vez arveret e troiennoù o tennañ d'ar c'hovlañ ha d'an antellañ.

Da reiñ un alberz eus arverioù an termenou studiet en notenn-mañ ez aimp adarre da C'heriadur Pascal LE MOAL :

sprocket

- 1) ~ ◇ tambour denté, pignon ◇ **ankroller g.-ioù**, **dentrod b.-où**, **rod b.-où krapoù**
 ~ drive ◇ entraînement par pignon ◇ **trebunañ dre ankroller**
 ~ hole ◇ perforation ◇ **treorc'had g.-où** (*en ur film*)
 ~ tooth ◇ dent de tambour ◇ **dant g. dent ankroller**
 ~ wheel ◇ roue dentée, couronne dentée ◇ **dentrod, ankroller, rod krapoù**
 driving ~ ◇ tambour d'entraînement ◇ **ankroller erbunañ**
 wind-up ~ ◇ tambour d'enroulement ◇ **ankroller punañ**
- 2) ~ (*in a magazine*) ◇ débiteur denté ◇ **ankroller, rod krapoù** (*en un drao leg*)
 feed ~ , take-off ~ ◇ débiteur denté côté débiteur ◇ **ankroller ezpunañ**
 take-up ~ ◇ débiteur denté côté récepteur ◇ **ankroller enpunañ**

engrenage ◇ gear, gear wheel ◇ **kovl b.-où, kovlad g.-où**
 ~ débrayé ◇ out of gear ◇ **ezkovlet, diantellet**

enclencher des ~s ◇ to put wheels into gear ◇ **enkovlañ, antellañ**
 entraînement par ~ ◇ gear drive ◇ **kefloc'hañ dre govl**
 rapport d'~s ◇ gear ratio ◇ **keñver kovliñ, gwezhiader g.-ioù kefloc'hañ**

gear ◇ engrenage ◇ **kovl b.-où, kovlad g.-où**
 ~ box ◇ boîtier de transmission, boîte de vitesses ◇ **boest b.-où antellañ, kovleg b.-où (kefloc'hañ)**
 ~ change ◇ changement de vitesse ◇ **kemmañ tizh, tregovliñ**
 ~ drive ◇ entraînement par engrenage ◇ **kefloc'hañ dre govl**
 ~ ratio ◇ rapport d'engrenage, coefficient de démultiplication ◇ **gwezhiader kovliñ, gwezhiader kefloc'hañ**
 ~ reduction ◇ démultiplication ◇ **iskefloc'hañ, iskefloc'h g.-où**
 ~ wheel ◇ engrenage ◇ **kovl b.-où, kovlad g.-où**
 driving ~ ◇ pignon moteur ◇ **dentrod b.-où kefloc'her**
 out of ~ ◇ débrayé ◇ **diantellet, diantell, ezkovlet, ezkovl**
 to put *parts* into ~ ◇ embrayer, enclencher ◇ **antellañ, enkovlañ**
 to put *sth* out of ~ ◇ débrayer ◇ **diantellañ, ezkovlañ**
 to shift gears ◇ passer les vitesses ◇ **tregovliñ, kemmañ tizh**